

POSZTÓ PÁPA PIACÁN

9. ÓLOMPLOMBÁK MAGYARORSZÁGRÓL

A Pápán előkerült kb. 140 darab textilplomba jelenleg az ország legnagyobb, egy helyről származó leletegyüttese. Mivel régészeti feltárás keretében kerültek elő, Kelet-Közép-Európában is unikálisnak tekinthető a leletegyüttes. Az egykori Magyar Királyság területéről 2016-ig nagyjából 600 plombáról van tudomásunk. A legnagyobb gyűjteményt a Magyar Nemzeti Múzeumban őrzik. A következő két nagyobb plombaegyüttes két magángyűjteményben található: Szegeden és Budapesten (kb. 150 db).

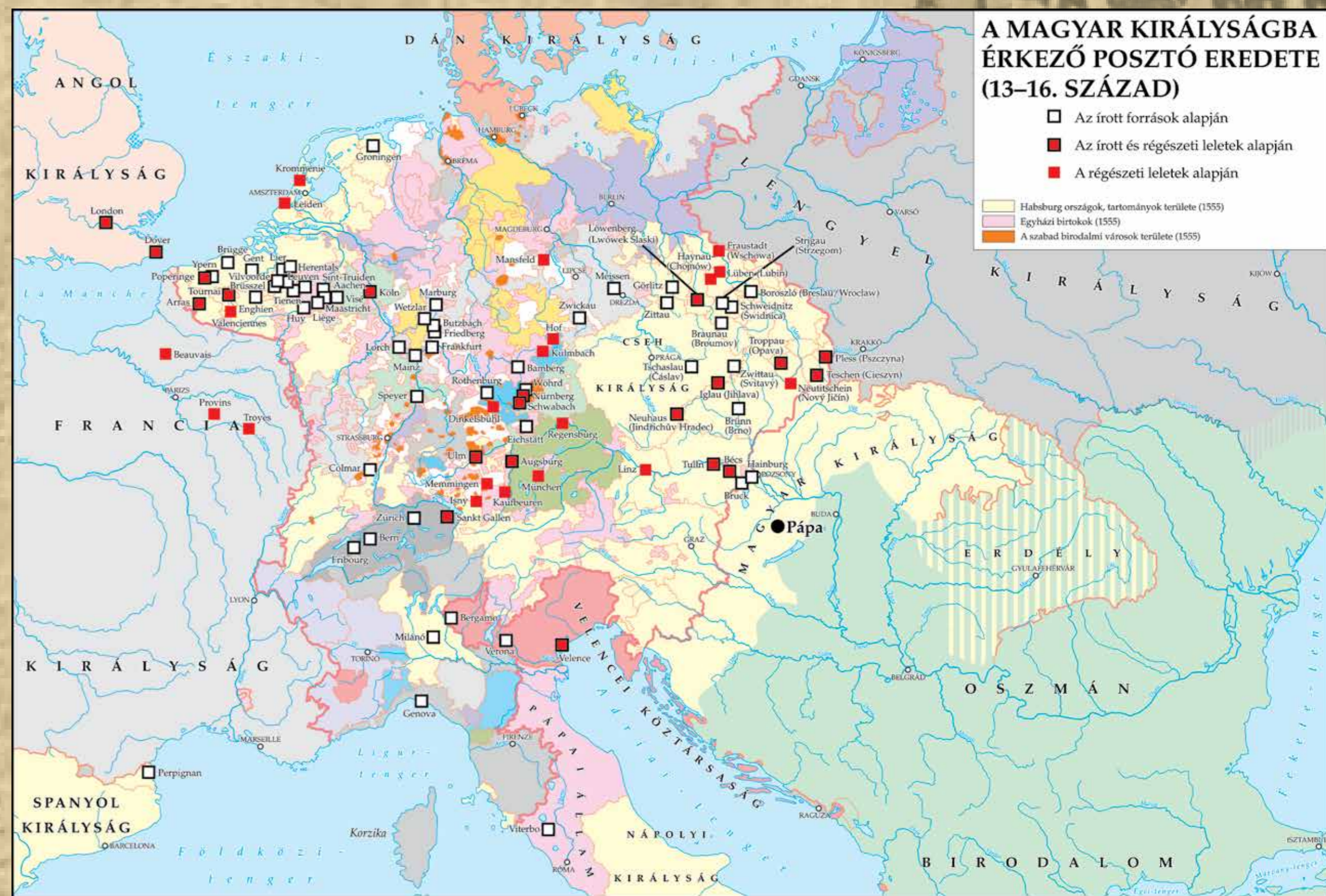
Az ismert darabok majdnem felének tudjuk a lelőhelyét. A fontosabb helyszínek közül kiemelkedik Buda, Győr és Eger mint jelentős kereskedelmi központok. Külön érdekesség az Orosháza környékén előkerült kb. 150 plomba. További plombákat találtak a következő helyszíneken: Visegrád, Szombathely, Pécs, Érsekújvár–Nyárhíd, Csábrág, Sempte, Sztrecsény, Pér–Mindszentpuszta, Nagykanizsa, Tételhegy, Bóly, Palotabozsok, Tamási, Alsótold, Szécsény, Illés stb. A különböző lelőhelyek leletei együttesen jelentősen kiegészítik a Pápáról ismert típusokat. Pápán ugyanis nem leltük nyomát a 14. század egyik leggyakoribb plombatípusának, mégpedig a Tournai-ból származónak, más lelőhelyeken azonban ez a típus megfigyelhető. Ilyet ismerünk többek között Budáról, Zólyomból és Visegrádról, vagy kisebb helyek közül Mezőfalváról, Palotabozsokról vagy Tételhegyről. Szintén ismeretlenek Pápán a 14–15. századi észak-franciaországi és németalföldi darabok Poperinge-ből, Michelenből, Krommenie-ből, Troyes-ből és Leidenből.

A 15. századtól egyre több németországi plomba kezdett felbukkanni Magyarországon. Ezek Pápához hasonlóan inkább a délnémet területekről érkező posztókról származnak. A jól ismert Nürnberg pl. legalább háromféle plombatípussal képviselteti magát. Az egyik legszebb kivitelezésű plomba is innen származik, melyen Szent Lőrinc, Nürnberg egyik plébániatemplomának védőszentje látható. Ilyen lelet mindeztidáig csak a Dél-Alföldről és a mai Kelet-Szlovákia területéről ismert. Látványosak a nagyméretű városi címeres plombák is. Ezek a 16. század közepéig gyakori leletei az ország legkülönbözőbb pontjainak: Tolna és Baranya megye, Alföld (Bács, Ópusztaszer, Csomorkány, Szeged, Hajdúnánás). Néhány darab a 16. század utolsó negyedére keltezhető, s végvárakban folytatott ásatások során kerültek felszínre (Bajcsa, Diósgyőr). A nürnbergi posztó a 16. század közepére oly mértékben elárasztotta Magyarországot, hogy a róla leszakadt vagy letépett ólompecsétek a 18. század elejétől folyamatosan felbukkannak a legkülönbözőbb helyeken. A gazdag alföldi városok különösen jó vásárlóhelyei voltak a minőségi textileknek. Mindez végül odáig vezetett, hogy 1704-ben egy, a Tiszából kihalászott, töredékes nürnbergi plombát tekintették Szeged nagyobb pecsétjének, mivel az eredeti a hódoltság idején elveszett. Éppen ezért azóta Szeged címere a nürnberginek tükörképe.

A középkori bajor „főváros” és München mellett sok, Magyarországon gyakorlatilag ismeretlen város terméke is felbukkan országszerte. A Pápán is megjelenő Memmingen kivül említést érdemel Dinkelsbühl és Schwabach. Külön talány, hogy az Európa-szerte rendkívül elterjedt augsburgi típusból miért van mindössze csak kettő darab a Magyar Királyság területéről?

Nagy mennyiségű középfinom és olcsó posztó érkezett Sziléziából az ország számos településére. Leggyakoribb a haynauai (Chojnów), de van tescheni (Cieszyn) és löwenbergi (Lwówek Śląski) plomba is. Hasonló értékűnek számít még az igloui (Jihlava) és neutitscheini (Nový Jičín) posztó is. Ezek mellett a legolcsóbb, neuhausi (Jindřichův Hradec) termékek fordultak elő leggyakrabban Magyarországon. Valamivel jobb minőségű, de közelsége miatt még mindig viszonylag olcsóbb osztrák árut Bécs, Linz és Tulln áruja képviselte a Magyar Királyság területén. A luxusáru nagy része minden bizonnyal Velencéből vagy Velence közvetítésével érkezett. Velencei plombák szintén elég gyakoriak az ország számos pontján.

Nem hagyhatjuk szó nélkül a középkori Magyarország saját posztógyártását sem. Az írott források megemlékeznek a textilkészítésről, azonban a hazai plombahasználatról alig tudunk valamit. A legjelentősebb késő középkori vagy kora újkori posztókészítő központok Kassa, Bártfa, Eperjes, Kolozsvár és Debrecen voltak. Ezekhez kapcsolódott később Sopron, Brassó és Nagyszeben. A posztómegjelölés gyakorlatáról Debrecenből, Kolozsvárról, Brassóból és Nagyszebenből tudunk. Az utóbbi város 1651-ben külön szabályozta a helyileg gyártott termékek pecsételését, minőségtől függően két-féle plombával. A felsorolt települések közül eddig mindössze Brassó posztóplombája került elő Halmágyban. Nem zárható ki, hogy a többi város is használt ólompecséteket, csak mindeztidáig nem tudtuk azokat kimutatni.

Plomba Tournai-ből

Plombák Memmingen és Dinkelsbühl posztójáról

Nürnbergi plombák két fontosabb típusa és Szeged mai címere

Neuhausiként azonosítható plomba

